

ZEE WOORDEN

Een speurtocht naar de naamsverklaring van zandbanken, geulen en andere ‘zee-begrippen’

Heb je je wel eens afgevraagd waarom de zandbank ‘Trapegeer’ zo heet, of hoe de ‘kabeljauw’ aan zijn naam gekomen is? Of ben je veeleer benieuwd naar de persoon achter de ‘Thorntonbank’ of naar de ontstaansgeschiedenis van de maritieme term ‘kraaiennest’? Geen nood, wij zochten de betekenis van de meest intrigerende zeewoorden voor je op en presenteren hieruit per editie van De Grote Rede twee termen: telkens één naam van een zandbank of geul op zee, en één niet-toponiem. Met de hulp van een experts-team waagt De Grote Rede zich op het gladde ijs van de historische en etymologische woordverklaring en laat je meegenieten van de ‘best professional judgment’ van deze zeewoordenaars.

Magda Devos, Roland Desnerck, Nancy Fockedeij, Jan Haspeslagh, Willem Lanszweert, Jan Parmentier, Johan Termote, Tomas Termote, Dries Tys, Carlos Van Cauwenberghe, Arnout Zwaenepoel, Jan Seys

WESTDIEP

Het Westdiep is een langgerekte geul, die nagenoeg evenwijdig loopt met de kustlijn van Middelkerke tot bijna in Duinkerke. De geul is 24 km lang en maximaal 2 km breed. Ze zit ingeklemd tussen twee noordoost/zuidwest-gerichte zandbankcomplexen: een langwerpig geheel van kustbanken ten zuiden (Hillsbank, Trapegeer, Broersbank en Den Oever) en de zeewaarts gelegen Nieuwpoortbank en Smalbank ten noorden. Ten zuiden van de laatstgenoemde bank is de geul op haar diepst, tot ruim achttien meter beneden het nulniveau van het LAT-referentiesysteem (zie Poppe 2007).

EEN VEILIG WACHTGEBIED VOOR SCHEPEN

Het Westdiep is direct bereikbaar vanuit Nieuwpoort en toegankelijk langs vier vaarroutes. Via de Zuidkotepas (gelegen tussen de Hillsbank en de Trapegeer) kunnen schepen komende van Duinkerke, dit “diep” bereiken. Via de Noordpas, een ebgeul tussen het duo Smalbank - Nieuwpoortbank en de Negenvaam, kunnen ze vervolgens doorstromen naar de diepere scheepvaartroute Westhinder-Scheldemonding. Via de Noordoostpas is er toegang tot de Grote Rede, via de Oostpas tot de Kleine Rede. Bovendien vormde het Westdiep door zijn ligging dicht bij de kust een geschikte wachtplaats voor schepen op weg naar de haven van Nieuwpoort. Die functie is meebenoemd in één van de oudere namen voor de geul, die verderop ter sprake komt.

EEN DOORZICHTIGE NAAM ...

De etymologische verklaring van *Westdiep* heeft niet veel voeten in de aarde. Het Westdiep is immers een diepte of geul, gelegen in het westelijk Belgisch deel van de Noordzee. Tal van namen voor geulen op zee

of in riviermondingen dragen een naam met het grondwoord *diep*. Zo bevindt er zich in het Belgisch deel van de Noordzee ook nog een *Uitdiep* (een geul tussen de Middelkerke Bank en de Oostendebank), vinden we in de Nederlandse Voordelta namen als *Steendiep*, *Middeldiep* en *Schouwendiep*, en is het Waddeneiland Texel van het vasteland gescheiden door het *Marsdiep*. Onze noorderburen kennen ook een *Hollands Diep*, een grote rivierarm die Rijn en Maas via het Haringvliet met de Noordzee verbindt. Het substantief *diep* is de verzelfstandigde vorm van het bijvoeglijk naamwoord *diep*, en betekent in wezen hetzelfde als de afleiding *diepte*. Beide woordvormen kwamen al naast elkaar voor in het Oudnederlands, maar *diep* wordt vanouds bepaaldelijk toegepast op plaatsen waar het water diep is.

Ook in Engelstalige maritieme toponymie zijn heel wat “Deeps” te traceren, met voorop het Challenger Deep. Deze locatie is, met zijn 10.911m diepte, het allerdiepste punt in de oceaan. Slechts drie levende zielen slaagden er ooit in om deze onherbergzame plek met een bezoek te vereren: de Amerikaanse marinier Don Walsh en de Zwitserse geleerde Jacques Piccard in 1960 aan boord van het duiktuig Trieste, en James Cameron, de Canadese maker van de kaskrakers Avatar en Titanic, op 26 maart 2012 met het onderwatertuig Deepsea Challenger.

■ Op deze zeekaart van de Franse hydrograaf Beautemps-Beaupré uit 1820 is er nog sprake van de “Rade de Nieuport” (Rede van Nieuwpoort) ter aanduiding van het diepe vaarwater tussen De Panne en Nieuwpoort. Vanaf de kaart van Stessels (1866) veranderde dit naar *Westdiep*. (Beautemps-Beaupré, 1802)

... VAN RECENTE VOORSPRONG

Kennelijk is het toponiem *Westdiep* betrekkelijk recent ontstaan. De oudste zeekaart waarop het vermeld staat, is de eerste versie van de kaart der “Vlaamse Banken”, samengesteld door Auguste-Joseph Stessels (1826-1875). Van dan af verschijnt *Westdiep* op alle moderne zeekaarten. Op oudere kaarten draagt de geul veelal geen naam, al zijn er twee waar dat wél het geval is. In de *Nieuwe Lichtende Zee-Fakkel* van Johannes van Keulen en Claes Jansz Vooght (1681-84) is er sprake van “het Nieulak”. Deze bron vermeldt woordelijk: “Tussen de Broers-bank, en Kaams [De Cams], de Noorder-kaams en Smalbank, loopt een kanael genaemt 't Nieulak, is niet weyder als 2 kabel lengte is in 't midden in de Cuyt diep 13 a 14 vadem/maer droogt aen de Kaams steyl op/en ook aen de Smalbank des gelyks”. Ontegensprekelijk gaat het hier om het Westdiep. Verder benoemt ook Charles-

Francois Beautemps-Beaupré (1776-1854), de Franse hydrograaf en marineofficier, deze geul. Op zijn kaart uit 1802 gewaagt hij van de “Rade de Nieuport”, waarin *rade* de Franse vorm is van het woord *rede*. Het Westdiep wordt hier dus benoemd als een rede, d.i. een veilige ligplaats voor schepen op korte afstand van de kust. Zoals ook de geulen Kleine Rede en Grote Rede voor Oostende, heeft het Westdiep door de eeuwen heen de rol gespeeld van wachtplek voor schepen op weg naar de haven van Nieuwpoort.

